

Bureauonderzoek

Arnhemsebovenweg te Driebergen Conceptrapport versie 2

Opdrachtgever

SAB Arnhem
Postbus 479
6800 AL ARNHEM

Projectnummer

Synthegra Rapport P0502640

Kenmerk

SDI/UIT/SAD/P0502640

Autorisatie

Redactie:
drs. S. Diependaal

Eindredactie/kwaliteitscontrole:
dr. J.A. Mol

paraaf

paraaf

datum

21-12-2007

datum

21-12-2007

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

Colofon

Opdrachtgever: SAB Arnhem te Arnhem
Project: Arnhemsebovenweg te Driebergen
Projectnummer: P0502640
Titel: Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Datum: 21-12-2007
Redactie: S. Diependaal (archeoloog)
Projectleider: S. Diependaal (archeoloog)
Auteurs: S. Diependaal (archeoloog), J.H.F. Leuvering (fysisch geograaf)
Tekenaar: drs. S. Diependaal (archeoloog)
Eindredactie: dr. J.A. Mol (senior prospector)
Druk: Synthebra bv, Doetinchem
ISSN: 1874-9771

Synthebra bv

Doetinchemseweg 61a, NL-7007 CB Doetinchem
Telefoon +31 (0)314 36 99 40, Fax +31 (0)314 36 99 44, Internet: www.synthebra.com
Bankrelatie Friesland Bank, nr. 295191155, BTW nr. NL819631288B01, HR 01115557

© Synthebra bv, 2008

De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Synthebra bv.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	4
1.2	Onderzoeksdoel en vraagstellingen	5
1.3	Administratieve gegevens	5
2	Landschapsgenese	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Geologische en geomorfologische ontwikkeling	6
2.3	Bodem	7
3	Archeologie	9
3.1	Bewoningsgeschiedenis	9
3.2	ARCHIS-meldingen rondom de onderzoekslocatie	11
3.3	De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal	12
3.4	Huidig en toekomstig gebruik	13
4	Verwachtingsmodel	14
5	Advies	15
	Literatuur	16

Bijlagen:

Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK en Archis waarnemingen

Bijlage 2: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

*Afbeelding voorblad: Driebergen en Rijsenburg omstreeks 1664.*¹

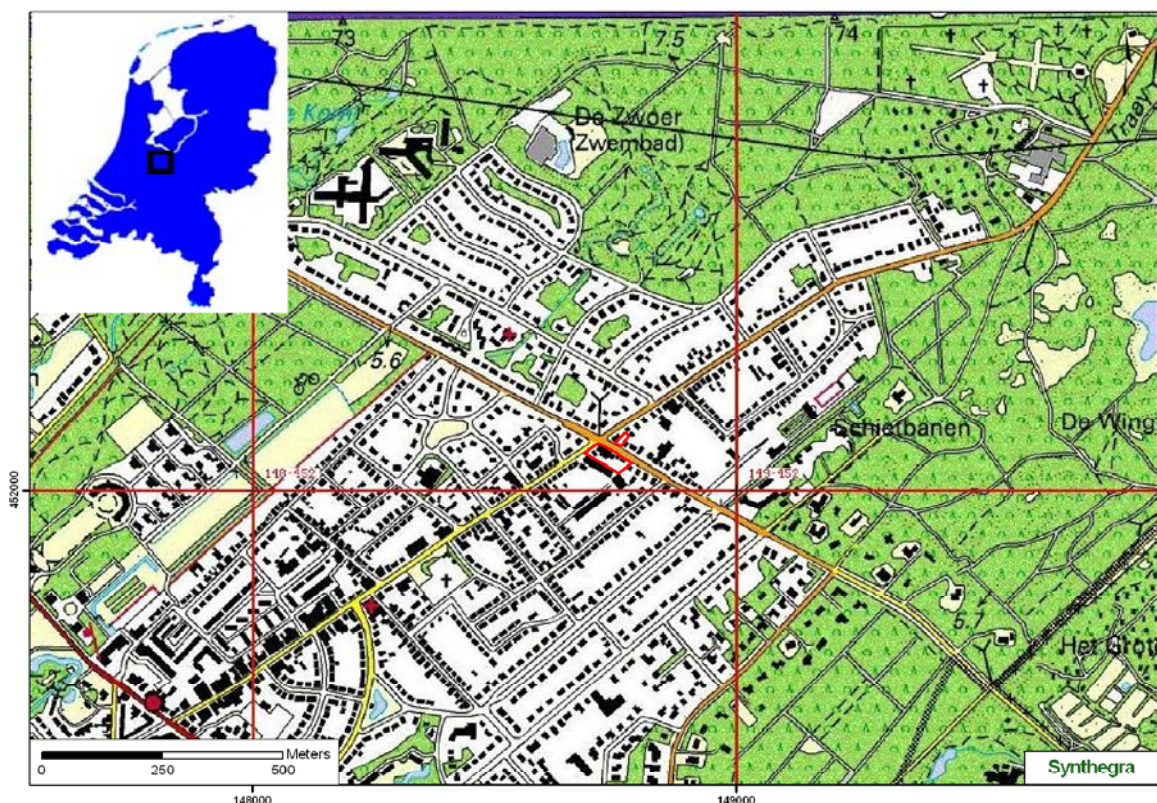
¹ Kaart van de provincie Utrecht. Collectie: Atlas van Loon, Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam

1 Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Synthegra bv heeft in opdracht van SAB Arnhem een archeologisch onderzoek uitgevoerd op een terrein aan de Arnhemsebovenweg te Driebergen (zie afbeelding 1). Het plangebied bestaat uit twee deelgebieden, die een gezamenlijke oppervlakte hebben van ca. 2950 m². De percelen binnen het plangebied staan kadastraal bekend als gemeente Driebergen-Rijsenburg, sectie B, perceelnummers 7736, 5672, 7409, 7735, 6679, 7775 (ten zuiden van de Arnhemsebovenweg) en 7102 (ten noorden van de Arnhemsebovenweg). Het zuidelijke deelgebied is momenteel deels bebouwd met een horecagelegenheid en enkele woningen. Het noordelijke deelgebied is onbebouwd, maar verhard en in gebruik als parkeerplaats. De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door de voorgenomen herinrichting van het plangebied. De huidige bebouwing zal worden gesloopt, waarna er een nieuwe horecagelegenheid en 4 woningen gerealiseerd zullen worden. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend. Voor zover bekend zal de nieuwbouw niet onderkelderd worden. Door de graafwerkzaamheden, die zullen gaan plaatsvinden, kunnen eventueel in de ondergrond aanwezige archeologische waarden verloren gaan. Daarom dient voorafgaand aan deze werkzaamheden archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Dit onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek.

Het bevoegd gezag, de gemeente Utrechtse Heuvelrug, zal de resultaten van het onderzoek toetsen.

Afbeelding 1: Het plangebied op de topografische kaart van Nederland 1:25.000 aangegeven met het rode kader.

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte geologische, bodemkundige en archeologische waarden, binnen het plangebied. Aan de hand van deze gegevens wordt een gebiedspecifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

1.3 Administratieve gegevens

Toponiem : Hoofdstraat 100 te Driebergen-Rijsenburg
Plaats : Driebergen-Rijsenburg
Gemeente : Utrechtse Heuvelrug
Provincie : Utrecht
Projectnummer : P0502640
Bevoegd gezag : gemeente Utrechtse Heuvelrug
Opdrachtgever : SAB Arnhem
Uitvoerende instantie : Synthegra bv.
Datum uitvoering : 21-12-2007
CIS-code : 25851
Datum onderzoeksmelding : 10-12-2007
Kaartblad : 32 C
Periode : Prehistorie tot en met Nieuwe Tijd
Oppervlakte : ca. 2950 m²
Kadastrale gegevens : gemeente Driebergen-Rijsenburg, sectie B, perceelnummers 7736, 5672, 7409, 7735, 6679, 7775 (ten zuiden van de Arnhemsebovenweg) en 7102 (ten noorden van de Arnhemsebovenweg).
Grondgebruik : noordelijk deelgebied is parkeerterrein/braakliggend, zuidelijk deelgebied is deels bebouwd
Geologie : Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel
Geomorfologie : dekzandrug
Bodem : onbekend, verstoord in bebouwde deel van het plangebied
Beheer en plaats documentatie : Koninklijke Bibliotheek, Bibliotheek RACM, Archief Synthegra Doetinchem

De onderzoekslocaties worden omsloten door de volgende 4 coördinaten:

Noordelijk deelgebied

x1:148749,48 y1:452089,63
x1:148749,48 y2:452117,01
x2:148778,34 y2:452117,01
x2:148778,34 y1:452089,63

Zuidelijk deelgebied

x1:148701,82 y1:452047,30
x1:148701,82 y2:452094,81
x2:148784,41 y2:452094,81
x2:148784,41 y1:452047,30

2 Landschapsgenese

2.1 Inleiding

Er bestaat een sterke relatie tussen de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de archeologische verwachting van een gebied. Daarom is het belangrijk om de genese van een landschap goed te bestuderen. De geologische ontwikkeling ligt ten grondslag aan de geomorfologie en bodem. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de landschapsgenese op de onderzoekslocatie. Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de lithostratigrafische indeling van de ondiepe ondergrond.²

Voor een overzicht van de geologische perioden, zie bijlage 2.

2.2 Geologische en geomorfologische ontwikkeling

Het plangebied in Driebergen-Rijsenburg ligt ten westen van een relatief hoge stuwwal, die in het Saalien (circa 150.000 jaar geleden) door het landijs is gevormd. Door het smeltwater van het landijs zijn glaciofluviale afzettingen aan de voet van de stuwwal gevormd. Aan de voet van de stuwwal liggen dergelijke afzettingen in de vorm van sandrs (grote puinwaaiers van glaciofluviale afzettingen) (legenda-eenheid 5G1, afbeelding 2).

- 3L6: Gordeldekzand-welvingen**
- 4L8: Lage landduinen met bijbehorende vlakten en laagten**
- 5G1: Smeltwaterwaaier (sandr)**
- 2M9: Vlake van ten dele verspoelde dekzanden**
- 3K14: Dekzandrug**
- 2M14: Dekzandvlakte**

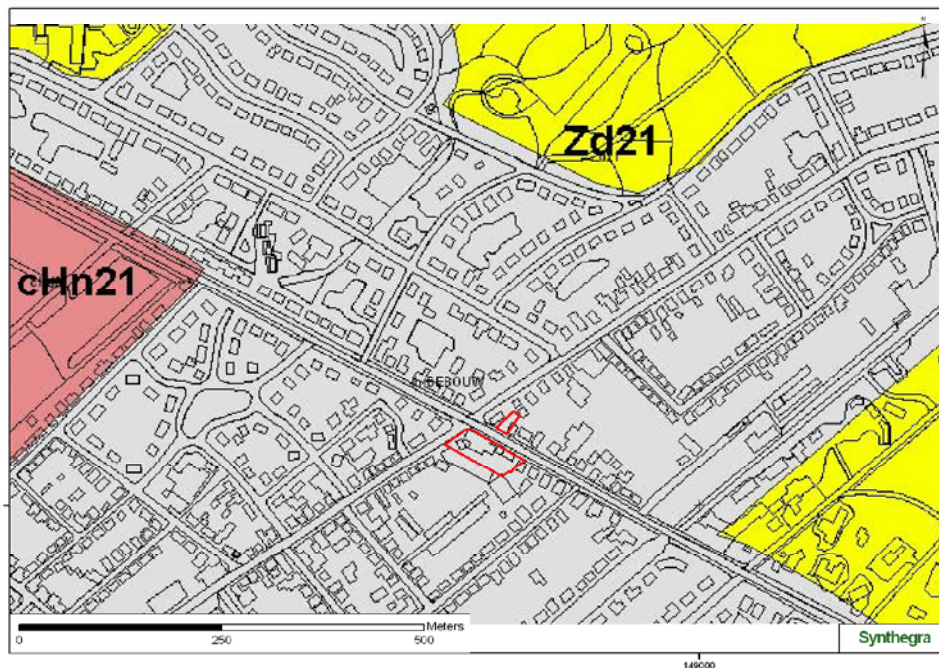
Afbeelding 2: uitsnede uit de geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. De begrenzing van het plangebied is met het rode kader aangegeven.

² De Mulder et al. 2003 en via www.nitg.tno.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de ondiepe ondergrond

Gedurende de koudste periode van het Weichselien (circa 120.000 – 10.000 jaar geleden), het Pleniglaciaal, was een groot deel van Nederland nagenoeg onbegroeid, zodat het losse materiaal aan het oppervlak gemakkelijk door de wind kon worden verplaatst.³ Grote delen van de glaciofluviale afzettingen zijn bedekt met dekzand, dat behoort tot de Formatie van Boxtel. Het plangebied is op de geomorfologische kaart niet gekarteerd. Uit het kaartbeeld wordt duidelijk dat het plangebied op of bij de overgang van twee eenheden ligt. Het grootste deel van Driebergen ligt op "gordeldekzand-welvingen" (legenda-eenheid 3L6). Dit is een gebied met dekzandruggen, die rondom de stuwwal zijn afgezet. Ten noordoosten van deze gordel ligt een gebied met lage landduinen, die zijn gevormd na de middeleeuwen. Aangenomen wordt dat de zandverstuivingen, waardoor deze duinen zijn gevormd, veroorzaakt zijn door ontbossing. Na 1900 nam het areaal van de stuifzandgebieden sterk af, met name door nieuwe aanplant van vooral grove dennen, maar ook door natuurlijke opslag van de vegetatie.⁴ Ten zuidwesten van de gordeldekzand-welvingen komt verspoeld dekzand (2M9) voor, op de overgang naar het stroomgebied van de Kromme Rijn.

2.3 Bodem

Op de bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) is te zien dat in de directe omgeving van het plangebied twee verschillende bodemtypen voorkomen (afbeelding 3). Ze hebben beide een textuur van leemarm tot zwak lemig fijn zand. Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom waar de bodem niet gekarteerd is. Daarom is het niet bekend welk bodemtype er voorkomt.

cHn21: Kamppodzolgronden

Zd21: Duinvaaggronden

Afbeelding 3 Uitsnede van de Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50000).⁵ Het plangebied is aangegeven met het rode kader.

³ H.J.A. Berendsen, *De vorming van het land*, (Assen 1998) p. 293

⁴ H.J.A. Berendsen, *Landschappelijk Nederland*, (Assen 2005)

⁵ De Bodemkaart van Nederland 1:50000 is beschikbaar op <http://archis2.archis.nl> (het registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten)

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

Het eerste bodemtype dat in het plangebied kan voorkomen, is de kamppodzolgrond (roze op afbeelding 3). Deze bodem ligt op de pleistocene ondergrond en is waarschijnlijk in dekzand gevormd.

Een kamppodzolgrond heeft een donkere bovengrond van opgebracht materiaal (een plaggendek) met een dikte van 30 tot 50 centimeter op een duidelijke humuspodzol B met daaronder direct ijzerhuidjes. De donkere bodem is ontstaan door ophoging met plaggenmest. Ze worden vooral gevonden bij oude ontginningen.⁶

Het tweede bodemtype dat in het plangebied kan voorkomen, is de duinvaaggrond (geel op afbeelding 4), die op de middeleeuwse verstuingen gevormd is. Daar waar het oorspronkelijke dekzand later is verstoven, is weinig tijd voor bodemvorming geweest. Daardoor is de bodem nauwelijks ontwikkeld en ontbreken duidelijke horizonten. Door de verstuing is op sommige plaatsen de oorspronkelijke podzolbodem verdwenen (weggeblazen), terwijl op andere plaatsen deze podzol juist is bedekt met een laag stuifzand, waardoor het oude oppervlak beter beschermd is tegen bodembewerking.

In de cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht staat aangegeven dat de Arnhemsebovenweg de noordoostelijke begrenzing van de ontginning in kampverkeveling is. Ook uit het kaartbeeld in afbeelding 3 lijkt dit naar voren te komen. In dat geval zal er in het zuidelijke deelgebied een matig dik plaggendek aanwezig zijn en in het noordelijke deelgebied (onder de parkeerplaats) niet.⁷

Beide bodemtypes hebben een lage grondwaterspiegel met een gemiddeld hoogste grondwaterstand van meer dan 80 centimeter beneden maaiveld en een gemiddeld laagste grondwaterstand van meer dan 120 cm beneden maaiveld (grondwatertrap VII).

Onder de bebouwing, grotendeels gelegen direct ten zuiden van de Arnhemsebovenweg is de bodem naar alle waarschijnlijkheid al verstoord als gevolg van graafwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van deze bebouwing. Een fundering op zandgrond reikt al gauw tot een diepte van 60 à 80 centimeter beneden maaiveld. In dit deel van het plangebied is het bodemprofiel tot onder het eventueel aanwezige matig dikke plaggendek verstoord. Indien er geen plaggendek aanwezig is, is de bodem verstoord tot ver in de C-horizont.

---

⁶ S.F. Kuipers., *Bodemkunde* (Culemborg 1991) p. 276 – 278

⁷ R. Blijdenstijn, *Tastbare tijd cultuur historische atlas van de provincie Utrecht* (2005) 84.

3 Archeologie

3.1 Bewoningsgeschiedenis

Driebergen-Rijsenburg zelf ligt op een dekzandrug. Het dekzandlandschap was vanaf de neolithische periode (5300 tot 2000 v. Chr.) geschikt voor langdurige bewoning omdat op de lichte gronden uitstekend akkerbouw kon worden bedreven. De meest geschikte plaatsen voor bewoning bevonden zich echter in de overgangsgebieden tussen de hoger gelegen delen in het landschap (zoals dekzandruggen) en de lager gelegen gebieden (de beek- en rivierdalen)⁸; in de beek en rivierdalen waren weidegronden te vinden en bossen voorzagen in de behoefte aan bouw- en brandhout, alsmede aanvullend voedsel voor het vee.⁹

Driebergen-Rijsenburg is gelegen in het gebied van de Kromme Rijn en Langbroek. Tussen deze twee landschappen slingert de Kromme Rijn. De Kromme Rijn was eens de noordgrens (*de Limes*) van het Romeinse Rijk.¹⁰ Deze rivier was in de Vroege Middeleeuwen de transportader tussen de oude handelsplaats Wijk bij Duurstede (Dorestad) en de bisschopsstad Utrecht.¹¹ Ten zuiden van de Kromme Rijn bevindt zich op de hogere stroomrugstelsels van de Rijn het oude akkerbouwgebied. Dit land wordt gekenmerkt door vroeg-middeleeuwse brinkdorpen, een bochtig wegenpatroon, dwarskaden en verspreid gelegen hoeven met onregelmatige blokverkavelingen op de stroomruggen en strokenverkavelingen in de lager gelegen kommen.¹² De vele archeologische vindplaatsen onderstrepen dat er in dit gebied al vroeg intensieve bewoning heeft plaatsgevonden. Ten noorden van de Kromme Rijn strekt zich het lage 12^e eeuwse kopenlandschap van Langbroek uit.¹³ Na de aanleg van de Langbroekerwetering in 1126 begonnen ook de ontginningen in het Driebergerbroek. De nederzetting Driebergen is zeer zeker ouder dan deze historische datum.

Er is niet veel bekend over de geschiedenis van Driebergen-Rijsenburg vanaf het begin van onze jaartelling. Bekend is dat Willibrord en de Sint Maartenskerk van Utrecht door de Frankische vorsten werden begiftigd met vele goederen in die streek. Het huidige Driebergen-Rijsenburg bestond in vroegere tijden uit twee afzonderlijke woonkernen die in de loop van de tijd aan elkaar zijn gegroeid. De onderzoekslocatie is gelegen in het vroegere Rijsenburg. 'Het Huys Risenborgh' wordt in de bronnen het eerst vermeld in het jaar 1274.¹⁴ Willem van Rijsenburg was in die jaren de tegenstander van de illustere Gijsbrecht van Amstel die in 1274 het Sticht was binnengevallen. Willem van Rijsenburg streed aan de zijde van Reinoud I, graaf van Gelre, maar zij konden Utrecht niet heroveren. Graaf Reinoud trok zich hierop terug en het huis van Willem van Rijsenburg werd verwoest. Een andere telg uit het geslacht Rijsenburg vinden we in de annalen terug toen hij in 1349 sneuvelde bij een aanval van Jan van Arkel op Oudewater. In 1527 was het Huis Rijsenburg inmiddels zo sterk geworden dat de toenmalige heer het wijs achtte, de Staten van Utrecht aan te schrijven met de mededeling dat hij noch de Staten van Utrecht, noch iemand anders, van plan was schade te berokkenen, maar zijn eigen goederen "eerlicker te gebruyken sonder yemants te verkorten...".¹⁵ In de loop van de 16^e eeuw komen er allerlei strubbelingen voor over eigendomsrechten. Zo heeft Willem van Rijsenburg geprocedeerd tegen de Heemraden van Neder-Langbroek. De inzet was het recht op bepaalde wegen die door de ene partij werden afgesloten waarna de afsluitingen door de andere partij weer te niet werden

⁸ L.P Louwe Kooijmans e.a., *Nederland in de prehistorie* (Amsterdam 2005) p. 64.

⁹ Ibidem, 519.

¹⁰ Blijdenstijn *et al.* 2003,45.

¹¹ Blijdenstijn *et al.* 2003,45.

¹² Ibidem 45.

¹³ Ibidem45.

¹⁴ W. Harzing, *Hoe Rijsenburg ontstond en groeide* (Rijsenburg 1960) p. 3.

¹⁵ Gerrit van Culemburg zoals geciteerd bij: W. Harzing, *Hoe Rijsenburg ontstond en groeide*. p. 5

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

gedaan. Willem van Rijsenburg bracht in het proces naar voren dat de weg lang in bezit was geweest van hem en zijn voorouders: "De Rijsenburgsche weg over meer dan 100 jaren rustelijk is gepossideerd geweest" en dat "de Heemraden voornoemd bomen hadden doen afhouden en zijn hekkens, dienende tot afsluiting van voornoemde weg hadden doen omwerpen (...) verzoekende reparatie van schade en kosten en interdictie van verdere turbe. (verbod van verdere overlast)".¹⁶ Het verzoek van Willem van Rijsenburg werd in 1594 door het hof van Utrecht aan jonkheer Willem gehonoreerd.

De eerste schriftelijke vermelding van nederzetting Driebergen (Thribergen) komen we tegen in 1159. Driebergen is ontstaan op het kruispunt van de huidige Hoofdstraat, Traaij en de Engweg.. De huidige Hoofdstraat ligt op de plaats waar van oudsher een (middeleeuwse) verkeersroute lag tussen Utrecht en Arnhem. Deze verkeersroute is één van de oudste van Utrecht. Voor 1381 was er al sprake van een kapel op de plaats van de huidige Grote Kerk. De nederzetting Rijsenburg is begin 19e eeuw ontstaan uit een gelijknamig middeleeuws landgoed gelegen ten zuiden van de onderzoekslocatie. In 1931 is Rijsenburg bij Driebergen gevoegd en is de gemeentenaam Driebergen-Rijsenburg gekozen. Inmiddels is Rijsenburg geheel in Driebergen opgegaan. Per 1 januari maakt Driebergen deel uit van de gemeente Utrechtse Heuvelrug.

De Arnhemse bovenweg maakt deel uit van de *via regia* of heerweg. In 936 na Chr werd deze al oudere weg verheven tot *via regia*. Dit gebeurde toen het Utrecht onderdeel ging uitmaken van het Oostfrankische of Duitse rijk. Deze oude route bestond uit twee evenwijdig lopende wegen: de bovenweg die in de winter en de benedenweg die in de zomer werd gebruikt. De benedenweg heeft zich ontwikkeld tot de belangrijkste weg. Hier zijn vanaf de achtste eeuw de eerste dorpen langs ontstaan (Zeist, Doorn, Leersum, Amerongen en Elst). Naast deze zuidelijke weg was er ook een dergelijke dubbelweg te vinden ten noordoosten van de heuvelrug (Cuneraweg en de Bovenweg-Oude Veens Grintweg).¹⁷

---

¹⁶ Willem van Rijsenburg zoals geciteerd bij: W. Harzing, *Hoe Rijsenburg ontstond en groeide*. p. 5-6

¹⁷ R. Blijdenstijn, *Tastbare tijd cultuur historische atlas van de provincie Utrecht* (2005) 14-15 aldaar 91.

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

3.2 ARCHIS-meldingen rondom de onderzoekslocatie

De vroegmiddeleeuwse dorpskern van Driebergen is binnen Archis II aangegeven als een monument van hoge archeologische waarde (nr. 12215). De kern ligt ongeveer op een kilometer ten zuidwesten van het plangebied. Op 1,5 kilometer ten noordoosten van het plangebied ligt een terrein van archeologische waarde (monument nummer 12343). Het gaat hier om een antropogene heuvel. Er zijn vooralsnog geen aanwijzingen dat het om een grafheuvel gaat.

In de buurt van dit monument is een cluster waarnemingen gedaan. Het betreffen 6 heuvels waarbij vondsten zijn gedaan uit het mesolithicum en de bronstijd. Hier is ook een stuifduin aangetroffen. Ook waarneming 27765 ten zuidoosten van het plangebied heeft betrekking op dit monument.

Het Kromme Rijngebied is onderzocht door de toenmalige ROB (nr. 5574) in de periode 1960-1980. Dit onderzoek is deels gepubliceerd in het boek van W.A. van Es en W.A.M. Hessing, *Romeinen, Friezen en Franken in het hart van Nederland* (1994). Driebergen valt binnen dit gebied maar wordt niet behandeld in de publicatie. Deze publicatie richt zich op de stroomruggen van het Kromme-Rijngebied.

Ongeveer 500 meter ten zuidoosten van het plangebied heeft RAAP in 2006 een onderzoek (nr. 19781/ RAAP-notitie;1726) uitgevoerd waar geen aanwijzingen zijn gevonden voor vondstrijke vindplaatsen in het plangebied. Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten werd geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Op 1 km ten zuidoosten van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd door RAAP in 2007 (Onderzoeksmelding 24470/ het rapport is nog niet opgenomen in de bibliotheek van RACM). Op basis van de resultaten werd geadviseerd om een aantal gebieden te beschermen door middel van planaanpassing. In deze gebieden is de verwachting voor resten uit de late middeleeuwen–nieuwe tijd en de prehistorie hoog. Een ander onderzoek van RAAP (10569/ RAAP-rapport 449) heeft plaatsgevonden op ongeveer een kilometer van het plangebied. Hier zijn geen resultaten van bekend in Archis II.

Ten zuidwesten van het plangebied op een afstand van 1 km heeft het ADC onderzoek uitgevoerd (nr. 15117/ ADC-rapport 526). Het doel van dit onderzoek was om de bodemopbouw en eventuele verstoringen vast te stellen. Van dit onderzoek zijn de resultaten nog niet bekend in Archis II.

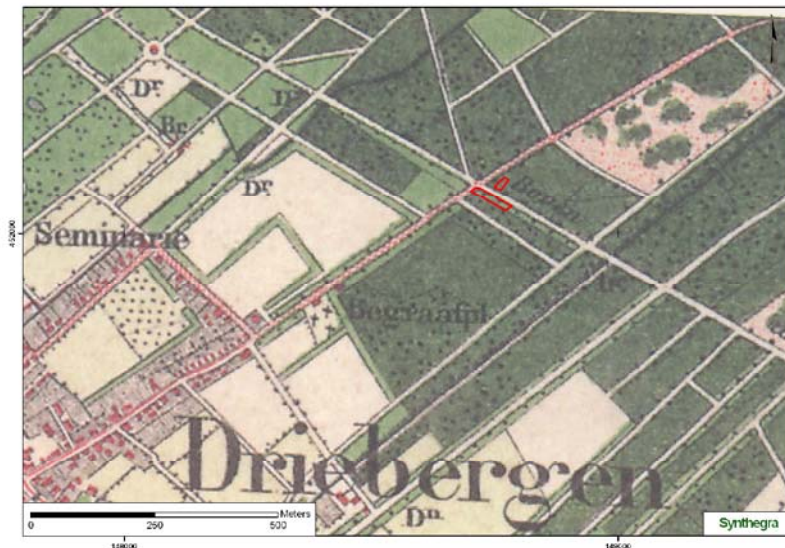
Door de afstand (circa 1 km) van de desbetreffende waarnemingen en onderzoeken m.b.t. het plangebied kunnen hier geen 1 op 1 verbanden worden gelegd. Er is geen reden om op basis van deze gegevens een archeologische vindplaats binnen het plangebied te verwachten.

3.3 De onderzoekslocatie op historisch kaartmateriaal

Voor het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. In 1839-1855 lag het plangebied in het bos. De heuveltjes ten noorden van de Bovenweg geven het gebied aan waar zandverstuiving heeft plaatsgevonden. Het plangebied lijkt dus buiten het gebied met de zandverstuivingen te liggen. Uit de kaart van 1900 blijkt dat het gebied in de tussenliggende periode niet is veranderd.

Afbeelding 4: Grote Historische Atlas van Nederland; 1 West Nederland 1839 – 1855. Het plangebied is weergegeven met het rode kader.

Afbeelding 5: Grote Historische Atlas van Utrecht ca. 1905. Het plangebied is weergegeven met het rode kader.

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

3.4 Huidig en toekomstig gebruik

Noordelijk deelgebied

Dit deelgebied is momenteel in gebruik als parkeerplaats. De ondergrond is daarom verhard met puin. Binnen dit deelgebied is een woning (zonder kelder) en een garage gepland. De woning komt aan de straatkant te staan, de garage in de uiterste noordwesthoek van het perceel.

Zuidelijk deelgebied

Dit deelgebied heeft een totale oppervlakte van ca. 2600 m², waarvan ca. 700 m² momenteel bebouwd is. De huidige bebouwing bestaat uit een horecapand en 4 woningen. Deze bebouwing zal worden gesloopt, waarna er een nieuw horecapand met bijbehorende bovengrondse parkeergelegenheid en vier nieuwe woningen zullen worden gerealiseerd. De nieuwe bebouwing komt vrijwel geheel op dezelfde plaats te staan als de huidige bebouwing, waardoor de invloed van de plannen op het bodemarchief klein is. De bebouwing zal niet worden onderkelderd.

4 Verwachtingsmodel

Conform de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1) is een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is voor het plangebied een verwachtingsmodel opgesteld. Hierbij is ook de IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden) gebruikt, maar deze kaart is indicatief en dient voor het opstellen van een verwachtingsmodel genuanceerd en gepreciseerd te worden, aangezien er niet uit blijkt uit wat de aard en ouderdom is van de te verwachten archeologische resten. De archeologische verwachting in dit bureauonderzoek is tot stand gekomen door een integrale benadering, die bestond uit een synthese van de landschappelijke, archeologische en historische gegevens (tabel 1).

Op de IKAW is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Driebergen ligt. Aan de omgeving van het deel van Driebergen waar het plangebied in ligt is een lage trefkans voor archeologische resten toegekend. Zowel aan de gordeldekzandwelingen als aan de stuifzandgebieden is een lage trefkans voor archeologische resten toegekend. Ook in de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht valt het plangebied buiten de zones waaraan een hoge of middelhoge verwachtingswaarde is toegekend. In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich géén archeologische monumenten en staan in ARCHIS géén waarnemingen geregistreerd. Aangenomen kan worden dat onder de momenteel binnen het plangebied aanwezige bebouwing het bodemprofiel is vergraven tot op een diepte van 60 à 80 centimeter beneden maaiveld. Dit betekent dat eventuele archeologische resten in deze delen van het plangebied niet meer in situ liggen, ongeacht of er nu een matig dik plaggendek aanwezig is of niet.

Het plangebied ligt naar verwachting op of nabij de overgang van een gordeldekzandwelling naar een gebied waar zandverstuiving heeft plaatsgevonden. Op historisch kaartmateriaal is aangegeven dat er in ieder geval in de 19^e en de 20ste eeuw geen bebouwing binnen het plangebied heeft gestaan. Uit de topografische kaart van 1830 kan worden opgemaakt dat het plangebied waarschijnlijk geheel buiten het gebied met zandverstuivingen ligt.

Voor nederzettingen in de prehistorie is de nabijheid van water (beek, rivier) een belangrijke factor. In combinatie met een hoge ligging levert dit een hoge verwachting op. Het plangebied voldoet aan geen van deze eisen. De verwachting voor sporen uit de prehistorie is dan ook laag. Voor de historische perioden geldt op grond van de ligging, in combinatie met de weinige bekende vondsten een lage verwachting (tabel 1).

De gegevens in het bureauonderzoek geven geen aanleiding om de lage verwachting voor welke periode dan ook naar boven toe bij te stellen. De lage verwachting zoals aangegeven op de IKAW en in de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht blijft daarom gehandhaafd.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging
paleolithicum – vroeg middeleeuwen	laag	losse vondsten	Aan of vlak onder het maaiveld, of (indien aanwezig) onder het plaggendek
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	laag	Off site resten, losse vondsten	Aan of vlak onder het maaiveld en (indien aanwezig) in het plaggendek

Tabel 1: Archeologische verwachting per periode.

5 Advies

Uit het bureauonderzoek blijkt dat de archeologische verwachting voor het gebied op laag kan worden gesteld. Daarnaast is vastgesteld dat de plannen grotendeels worden gerealiseerd ter plaatse van de huidige bebouwing. Dit beperkt de invloed van de plannen op het bodemarchief aanzienlijk. Een vervolgonderzoek wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

De resultaten van dit onderzoek zullen getoetst worden door het bevoegd gezag, dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Geadviseerd wordt daarom om contact op te nemen met de gemeente Utrechtse Heuvelrug.

Mochten er tijdens de geplande werkzaamheden toch aanwijzingen worden aangetroffen die duiden op (pre-) historische bewoningsactiviteiten dan geldt conform de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ, 2007) een meldingsplicht bij het bevoegd gezag, de gemeente Utrechtse Heuvelrug.

Project : Bureauonderzoek, Arnhemsebovenweg te Driebergen
Kenmerk : SDI/UIT/SAD/P0502640

Literatuur

Berendsen, H.J.A., *De vorming van het land*, (Assen 1998).

Blijdenstijn R., *Tastbare tijd cultuur historische atlas van de provincie Utrecht* (2005).

Braak van den, J.G., *Evaluatierapport sanering Hoofdstraat 100 te Driebergen*, CSO Adviesbureau Bunnik, 2005.

Grote Historische Atlas van Utrecht ca. 1905, Uitgeverij Nieuwland

Grote Historische Atlas van Nederland;1 West Nederland 1839 – 1855, Wolters Noordhoff Atlasproducties.

Harzing, W., *Hoe Rijsenburg ontstond en groeide* (Rijsenburg 1960)

Kuipers, S.F *Bodemkunde*, Educaboek BV (Culemborg 1991)

Louwe Kooijmans, L.P. e.a., *Nederland in de prehistorie* (Amsterdam 2005)

Mulder de, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, *De ondergrond van Nederland*, (Houten 2003)

Provincie Utrecht, 2005: *Richtlijnen voor bureauonderzoek*

Stichting voor Bodemkartering 'Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 32O en 32W', (Wageningen 1977)

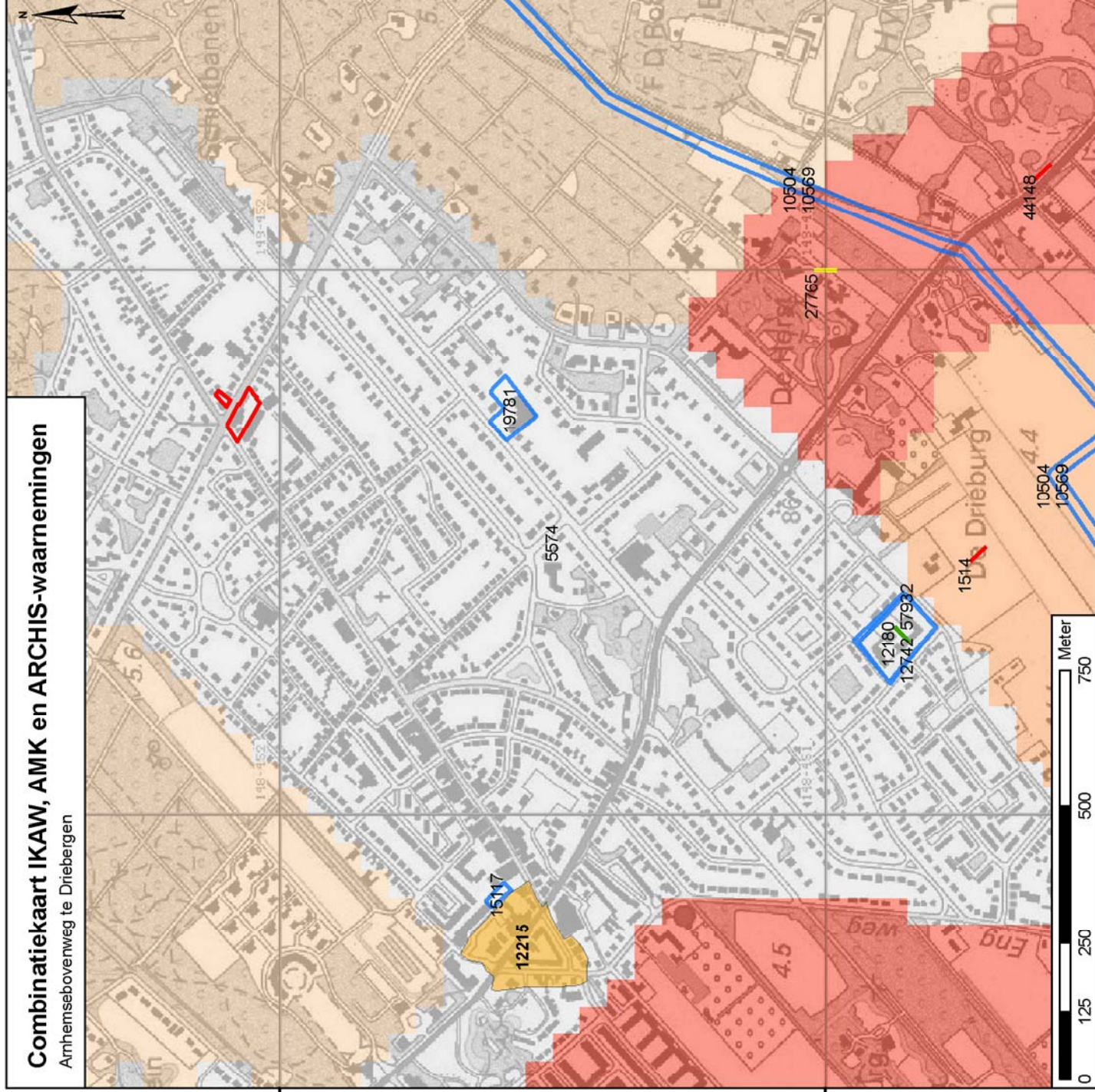

Bijlagen:

Bijlage 1: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

Amhemsebovenweg te Driebergen

Legenda

ARCHIS-waarnemingen + waarnemingsnummer

- Paleolithicum
- Neolithicum
- Middeleeuwen
- onderzoeksmelding + meldnummer

archeologisch monument + waarnemingsnummer

- terrein van archeologische betekenis
- terrein van archeologische waarde
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

archeologische verwachting

- trefkans**
- hoog (water)
  - middelhoog (water)
  - laag (water)
  - water
  - hoog
  - middelhoog
  - laag
  - zeer laag
  - niet gekarteerd
  - onbekend
  - begrenzing plangebied

P0502640_IKAW_Combi_16112007_SD_1.0

Synthegra BV

Bijlage 2: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

Lijst met gebruikte afkortingen

BO	Bureauonderzoek
IVO-V	inventariserend Veldonderzoek d.m.v. verkennende boringen
IVO-K	inventariserend Veldonderzoek d.m.v. karterende boringen
IVO-W	inventariserend Veldonderzoek d.m.v. waarterende boringen
IVO-K-G	inventariserend Veldonderzoek d.m.v. karterende proefsleuven
IVO-W-G	inventariserend Veldonderzoek d.m.v. waarterende proefsleuven
AB	Archeologische Begeleiding
IKAW	Archeologische Monumenten Kaart
IKAW	indicatieve Kaart Archeologische Waarden
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
ARGHIS	ARChaeologisch Informatie Systeem
BP	Before Present
CAA	Centraal Archeologisch Archief
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
MV	Maaiveld
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
RGD	Rijks Geologische Dienst
STIBOKA	STichting Bodem Kartering

Paleolithicum: tot 8800 vC	PALEO	vroeg: 800 – 500 vC	IJZV
vroeg: tot 300.000 C14	PALEOV	midden: 500 – 250 vC	IJZM
midden: 300.000 – 35.000 C14	PALEOM	laat: 250 – 12 vC	IJZL
laat: 35.000 C14 – 8800 vC	PALEOL	Romeinse tijd: 12 vC – 460 nC	ROM
laat A: 35.000 – 18.000 C14	PALEOLA	vroeg: 12 vC – 70 vC	ROMV
laat B: 18.000 C14 – 8800 vC	PALEOLB	vroeg A: 12 vC – 25 vC	ROMVA
Mesolithicum: 8800 – 4900 vC	MESO	vroeg B: 25 – 70 vC	ROMVB
vroeg: 8800 – 7100 vC	MESOV	midden: 70 – 270 vC	ROMM
midden: 7100 – 6450 vC	MESOM	midden A: 70 – 160 vC	ROMMA
laat: 6450 – 4900 vC	MESOL	midden B: 150 – 270 vC	ROMMB
Neolithicum: 5300 – 2000 vC	NEO	laat: 270 – 450 vC	ROML
vroeg: 5300 – 4200 vC	NEOV	laat A: 270 – 350 vC	ROMLA
vroeg A: 5300 – 4900 vC	NEOVA	laat B: 350 – 450 vC	ROMLB
vroeg B: 4900 – 4200 vC	NEOVB	Middelenieuwen: 450 – 1500 nC	XME
midden: 4200 – 2850 vC	NEOM	vroeg: 450 – 1050 vC	VME
midden A: 5300 – 3400 vC	NEOMA	vroeg A: 450 – 525 vC	VMEA
midden B: 3400 – 2850 vC	NEOMB	vroeg B: 525 – 725 vC	VMEB
laat: 2850 – 2000 vC	NEOL	vroeg C: 725 – 900 vC	VMEC
laat A: 2850 – 2450 vC	NEOLA	vroeg D: 900 – 1050 vC	VMED
laat B: 2450 – 2000 vC	NEOLB	laat: 1050 – 1500 vC	LME
Bronstijd: 2000 – 800 vC	BRONS	laat A: 1050 – 1250 vC	LMEA
vroeg: 2000 – 1800 vC	BRONSV	laat B: 1250 – 1500 vC	LMEB
midden: 1800 – 1100 vC	BRONSM	Nieuwe tijd: 1500 – heden	NTA
midden A: 1800 – 1500 vC	BRONSM A	A: 1500 – 1650 vC	NTA
midden B: 1500 – 1100 vC	BRONSM B	B: 1650 – 1850 vC	NTB
laat: 1100 – 800 vC	BRONSL	C: 1850 – heden	NTC
IJZertijd: 800 – 12 vC	IJZ	Onbekend	XXX

	Metaal soorten		Steen soorten
Brons	MBR	Barnsteen	SBA
Goud	MAU	Bergkristal	SBE
IJzer	MFE	Diabaas / gabbro / doleriet / dioriet	SDI
Koper	MCU	Gilt	SGI
Lood	PB	Graniet / gneis	SGR
Messing	MME	Jadeiet / nefriet	SJA
Metaal	MXE	Kalk (steen)	SKA
Tin of lood legering	MSN	Leisbeem	SLE
Zilver	MAG	Marmer	SMA
	Organisch	Oker	SOK
Bot, dierlijk	ODB	Steen	SXX
Bot, menselijk	OMB	Tuffiet / basaltlava	STX
Bot, onbekend	OBX	Turfaan	STU
Gewei	ODG	Vuursteen	SUU
Hoorn	ODH	Zandsteen / kwarsiet	SZA
Hout / Houtskool	OPH		XXX
Ivoor	ODI	Onbekend	XXX
Organisch	ODL	Leer / huid / bont	—
Organisch, dierlijk	ODX		
Organisch, menselijk	OMX	Glas	GLS
Organisch, plantaardig	OPX	Keramiek	KER
Scheep	ODS	Slak	SLAK
Textiel: katoen / linnen / wol / zijde	OTE		

Verklarende woordenlijst

- A-horizont:** Minerale (humeuze) bovengrond. Indien er uitspoeling van materiaal optreedt, heet deze uitspoelingshorizont ook wel de E-horizont.
- B-horizont:** Inspoelingshorizont. Een horizont waaraan door inspoeling uit een hoger liggende horizont humus, ijzer of kielbestanddelen zijn toegevoegd
- C-horizont:** Een horizont die weinig of niet veranderd is door bodemvorming, de moederbodem. Men kan aannemen dat de bovenliggende, al dan niet door bodemvorming veranderde, horizonten uit soortgelijk materiaal zijn ontstaan.
- Eendgrond:** Gronden met een goed ontwikkelde, donkere, humeuze bovengrond. De donkere bovengrond verschilt duidelijk van kleur met de ondergrond. In de ondergrond heet geen duidelijk profielontwikkeling plaatsgevonden.
- Esdak:** De bovenlaag van een bodem die is ontstaan door een jaerlang gebruik als bouwland. Een esdak is bijvoorbeeld te vinden bij een enkeerdgrond.
- Gytia:** Afgesteven organisch materiaal dat bezinkt en bidraagt tot de veenvorming.
- Inhumatiegraf:** Grafkuil voor lijkbegraving (al dan niet in een sarcofaag van hout, lood of steen).

werkelijke jaren	14C y BP	Litho-stratigrafie	Chronostratigrafie	Vegetatie	Archeologische perioden	Cultuurnamen
-1500 Chr.	-1000	Dunkeike III	Subatlantisch		Late Middeleeuwen	
-500		Dunkeike II			Karolingische tijd	
-0	-2000	Formatie van Nieuwkoop			Mesolithicum tijd Vroege Bronstijd Laat-Romeinse tijd Midden-Romeinse tijd Vroeg-Romeinse tijd	
-500		Dunkeike I			Late IJzertijd	
-1000					Nidden IJzertijd	Zeljen
-1500	-3000	Dunkeike 0			Vroege IJzertijd	
-2000			Subboreaal	loofbos	Late Bronstijd	Hiversum-Drakestein
-2500	-4000	Calais IV			Midden Bronstijd	Wikkeldraad
-3000					Vroege Bronstijd	
-3500	-5000	Calais III			Laat-Neolithicum	Voorvaren Steinvoel Becker Koker
-4000		Calais II			Midden-Neolithicum	Trechter Deiker Herz Meesbeek
-4500			Atlantisch		Vroeg-Neolithicum	Drent Bantaramiek
-5000	-6000	Calais I			Nesolithicum	
-6000						
-7000	-8000		Boreaal	den		
-8000			Preboreaal	berk		
-9000	-10000	Jungkade III	Late Dryas (koud)	toendra		
-10000			Allenet (warm)	den, berk		
-11000	-12000	Jungkade I	Vroege Dryas (koe)	toendra		
-12000			Balling (warm)	berk		
-26000		Oudekade Iaa	Periglaciaal	geent: pool: weestijn	Laat-Paleolithicum	Ahrensburg Tjonger
-50000						
-100000			Eemien (warm)	loofbos	Midden-Paleolithicum	
-150000			Saalien (ijstijd)	geent: landijs	Vroeg-Paleolithicum	
-200000						
-250000						
-300000						
-300000 v Chr.						

Bron: Es, W.A. van, H. Sarafij en P.J. Woltering, 1998: Archeologie in Nederland, de rijkdom van het bodemarchief. Amsterdam / Amersfoort.